Experiències

Pere *Mindona*

Hortalissa, Algaida

Pere Ferragut Mindona (Algaida, 1977) va deixar la seva anterior feina per dedicar-se a la pagesia, amb una clara aposta per l'agricultura ecològica, especialment a l'hortalissa, a la seva finca, Can Delomo. "Els meus padrins eren pagesos, crec que era un sentiment amagat que tenia i em va sortir fa quatre anys, però em semblava molt difícil, per la infraestructura, la maquinària.... és molt guapo sembrar, però el que treus de la terra ho has de comercialitzar", explica.

El que millor li funciona és la venda a domicili, des del principi a Algaida i Pina i ara també Llucmajor, Randa i Montuïri. També venia, abans de la crisi de la Covid-19 als menjadors de les escoles d'Algaida i Llucmajor. També restaurants com Cap Rocat, que han apostat pel producte local ecològic, han estat bons clients. Aquesta producció, que ja estava preparada, l'han hagut de reconduir. No tenen intermediaris, i així no han d'incrementar els preus per arribar a més gent. "Ara és un moment crític per posar en venda el que hem produït: la gent cerca producte barat, i es té la falsa creença que l'ecològic és car", explica.

Reconeix la voluntat de l'administració pública per donar suport als productors a través de línies d'ajuda, però "per la pagesia aquesta voluntat es torba molt en concretar-se en accions concretes". Creu que l'aposta està en l'associacionisme, en fer xarxa, per això es coordina amb Apaema per formar part d'una cooperativa de productors locals i ecològics per distribuir un ventall gros de productes.

Creu que, a poc a poc, està canviant el perfil de consumidors: "Hi ha gent que està interessada en veure el procès, disfruten de venir a l'hort. És una manera de fer la compra diferent, fent una volta per fora vila".

El paper dels mercats i les fires singulars:
el cas del Mercat de Sineu

Margalida Mulet i Tomàs Vibot
Doctora en antropologia social, especialitzada en antropologia de l'alimentació i l'agroecologia
Filòleg i investigador del patrimoni material i etnològic de Mallorca

La Direcció General de Polítiques per a la Sobirania Alimentaria, de la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació, va comanar la passada primavera un estudi sobre "El paper de la pagesia en la cultura material i immaterial dels mercats i fires singulars de les Illes Balears". Aquest estudi, redactat per un equip multidisciplinari, hi ha inclòs el Mercat de Sineu com a exemple de mercat històric.

Els factors que s'han tingut en compte a l'hora d'incloure-hi alguns mercats han estat:

1.- Presència majoritària o molt significativa de producte agrícola, ramader i/o pesquer davant altres tipus d'oferta.

2.- Rellevància del producte local i/o ecològic

3.- Ser un mercat històric, això és, arrelat en el temps i en la tradició, i –si se'n dona el cas– amb un pòsit arquitectònic o toponímic encara vius.

4.- Tenir notable activitat.

A hores d'ara, el mercat de Sineu és l'únic del Pla de Mallorca que entrarà en l'estudi, tot i que a nivell de fires sí que la comarca tindrà una presència important amb la Fira del meló de Vilafranca, la Fira de la Mel de Llubí, la Fira del Porc Negre i la fira de maig a Sineu, la Diada de Fira ecològica de Porreres, entre d'altres.

Dins el marc de l'estudi, que s'entregarà el febrer del 2021, s'han realitzat dues visites de camp al mercat de Sineu amb l'afany d'esbrinar la quantitat de producte local que s'hi ven, les demandes dels pagesos i pageses, l'impacte de la COVID-19 en la producció i la venda, l'evolució del mercat i la visió del seu futur per part dels diferents actors.

El mercat de Sineu va tornar a obrir les portes dins l'Estat d'Alarma, dia 6 de maig, amb menys parades de l'habitual. Una de les polítiques dutes a terme per l'ajuntament davant aquesta situació de pandèmia ha estat tornar els diners de la quota anual per vendre al mercat, des del mes de març fins al mes de desembre del 2020. Aquesta política ha alleugerit la situació econòmica dels productors i venedors, que actualment tot i vendre al mercat no han d'abonar les taxes per fer-ho.

Una paradoxa que s'ha trobat ha estat la (casual?) coincidència que els productors de fruita, verdura, mel, entre d'altres, tenen una visió general negativa. Es queixen molt de les condicions que tenen, de les traves administratives i jurídiques, de les poques facilitats que troben, veuen el relleu generacional complicat i el futur del sector agrari molt negre. "*Creiem que s'hauria de prohibir la venda de segons quins productes a les grans superfícies per a nosaltres poder tenir un producte diferenciat. A més, no trobem normal que se'ns imposin moltes regles i normatives de sanitat, fitosanitaris, etc. i després deixin entrar i vendre producte d'Egipte o altres països que no tenen cap control*". "*A les fires no entenc que no prioritzin el tipus*

de producte de fires; ara es venen productes que pots trobar al supermercat i això no té cap sentit. No es preocupen pels d'aquí ni pels que fem un producte diferenciat, artesà, venut en circuit curt. El sistema ho vol fer tan bé que destrossa la nostra feina".

D'altra banda es troben els revenedors, que en són part destacada, els quals tenen una visió més aviat positiva. Creuen en general que se'ls ha donat ajut i prou promoció des de les institucions. D'aquests molts n'han heretat la parada o tenen assegurada la continuïtat familiar. Un d'ells apuntava que "*la pagesia té mal futur als mercats perquè els resulta més còmode anar a vendre tot el gènere de cop a Mercapalma i no perdre hores als mercats, ja que aquestes hores les poden utilitzar per produir. Crec que d'aquí a 10 anys ja no hi haurà pagesos als mercats. Ma mare tenia hort i venia els seus productes; jo ja no ho faig, només revenc els productes d'altres, perquè després de tota la feina al camp quasi no et paguen res pel producte. Si no tens moltes hectàrees de producció no val la pena*".

Els venedors que fa més anys que venen al mercat de Sineu coincideixen que la qualitat del producte i de la venda ha baixat molt.L'evolució dels hàbits de consum i dels estils de vida moderna (falta de temps, incorporació de la dona al mercat laboral, reducció dels nuclis domèstics, abandonament dels camps i preponderància del sector serveis, etc.) han implicat també una evolució en el tipus de productes que es venien, com per exemple l'aviram. La venda de races autòctones ha baixat moltíssim: "*ara la gent només vol gallines ponedores que te donin ous l'endemà i, clar, la gallina mallorquina no és rendible, però és nostra*".

Alguns venedors aposten també per productes diferenciats de cara als turistes (les fruites més cares, versions *tunejades* del tambor d'ametlla però amb plàtan, anacard, mango, etc. o sucs de fuites) mentre que d'altres es centren en el producte local, que és el més demandat pels mateixos mallorquins. Ara bé, en general, els mercats no s'escapen de la dinàmica de temporada turística baixa i alta, i diversos venedors es queixen de les poques vendes durant l'hivern apuntant que veuen el futur dels mercats com un producte més de temporada.

En definitiva, tal com afirma el catedràtic d'Economia Aplicada Javier Casares, la salut d'una ciutat es pot comprovar amb una visita al seu mercat. Per això, calen accions decidides perquè els mercats i fires tradicionals tinguin un futur assegurat, i això passa perquè als placers els sigui rendible. I, a dia d'avui, la pota més fluixa és la dels placers productors, que són els que ens asseguren de manera més fiable el tan demandat "producte km o". Cal veure els mercats i les fires tradicionals com a part indissociable del nostre cabal cultural i, per tant, de la nostra idiosincràsia com a comunitat històrica.

Mercats al Pla de Mallorca

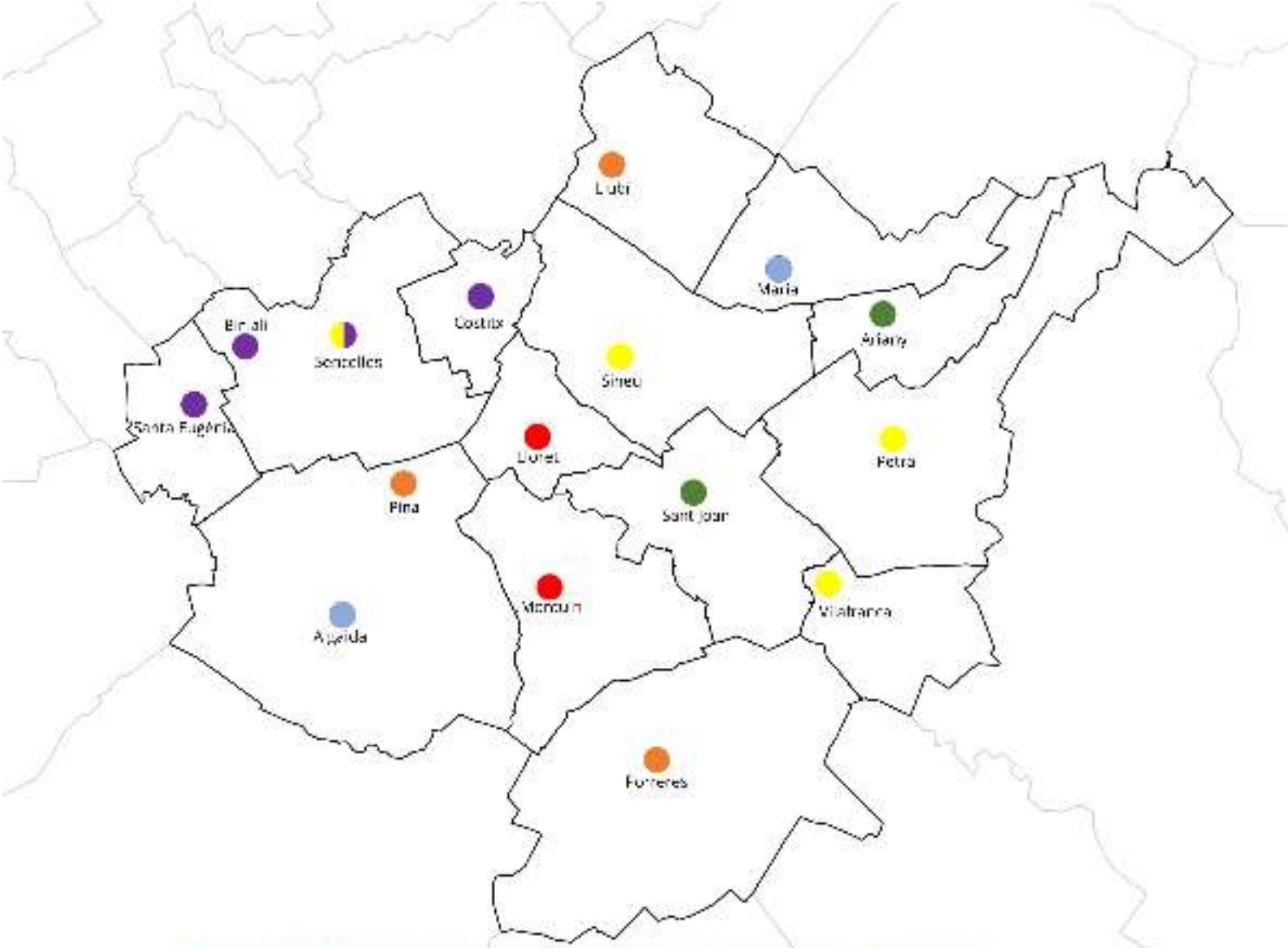

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
Lloret	Lluhi	Petra	Ariany	Algaida	Riniali	-
Montuiri	Pina	Sencelles	Sant Joan	Maria	Costix	
	Porreres	Sineu			Santa Eugènia	
		Vilafranca			Sencelles	

Ha impactat el confinament als hàbits alimentaris i de consum del Pla?

Col·lectiu Amantina

Antropologia, Recerca i Patrimoni. Som un col·lectiu d'antropòlogues professionals (Diana Borràs, Marina Calvo i Margalida Mulet) amb experiència en recerca aplicada, gestió del patrimoni i desenvolupament local.

L'alimentació i les seves pràctiques associades, a causa de la seva complexitat i variabilitat, s'han d'estudiar en múltiples espais econòmics, socials, i individuals així com en diferents temporalitats. En aquestes línies, hem volgut reflexionar sobre una temporalitat excepcionalment marcada per una crisi sanitària i un període de confinament de la població que suposa un punt d'inflexió.

Davant les restriccions per fer un treball de camp presencial, la informació es va recollir principalment a través d'un qüestionari en línia a una mostra no representativa. Consta de 38 preguntes d'elecció múltiple i obertes, 14 dedicades únicament al consum de peix. El qüestionari va ser contestat per 330 persones residents a 53 municipis de Mallorca. El període temporal de referència de les dades és el mes de maig de 2020, amb retrospectiva als dos mesos viscuts de confinament.

En aquest article exposem els resultats més significatius obtinguts als pobles del Pla de Mallorca. El nombre de respostes (24) és reduït sabent que és un estudi de tipus exploratori amb dades estadísticament no representatives de la població.

Venedor de fruita a un mercat exterior durant el confinament. Abril 2020.

La mostra està composta per 15 homes i 8 dones que viuen principalment en unitats familiars de 3 o 4 membres als municipis d'Ariany, Costitx, Lloret, Maria de la Salut, Llubí, Montuïri, Petra, Porreres, Sant Joan, Sencelles, Sineu i Vilafranca. El grup d'edat més representatiu és el d'entre 45 a 64 anys. Es tracta de persones majorment amb ocupacions tècniques i professionals. La situació laboral que més destaca és el nombre de persones en actiu, en especial per compte aliena.

Aprovisionament, hàbits de compra i producte local

Les característiques mencionades per la mostra a l'hora de comprar un producte alimentari son: que el producte sigui local; fresc o de temporada i ecològic, encara que el preu i la relació qualitat-preu tenen també incidència. La majoria declara comprar els productes frescos com la fruita i la verdura al petit comerç i al supermercat, encara que també s'inclouen altres opcions com els mercats oberts.

Respecte a l'impacte del confinament, els canvis més significatius són d'una banda la reducció en la freqüència de

Venda de peix a la Llotja de Palma. Maig, 2020.

compra que es limita sovint a un cop setmanal. "*He fet tota la compra una vegada a la setmana, sempre el mateix dia i hora, compra on-line d'alguns productes*", escriu un jubilat de seixanta-tres anys a Petra.

Per altra banda, un major consum de producte local, degut a una casuística variada i no sempre relacionada amb aspectes sanitaris de prevenció del contagi. S'addueix la major visibilitat del producte local, gràcies sobretot a les xarxes socials, la millora de la comercialització d'aquest tipus de producte amb el lliurament a domicili i, per últim, la solidaritat envers els productors de les illes i la voluntat d'incidir en la recuperació econòmica. El 67% de les persones diuen haver **augmentat el consum de productes locals** i argumenten que és una pràctica que mantindrà en el temps.

Això no obstant, malgrat la conscienciació de xarxes de consum local a l'illa, el peix de proximitat queda exclòs d'aquest procés i no sembla haver-hi xarxes consolidades de distribució local conegudes pels enquestats del Pla.

A conseqüència de les mesures de confinament, a alguns pobles del Pla, la **manca d'accessibilitat del peix fresc** fou un determinant de la caiguda del seu consum. En alguns casos, no arriba el peix fresc al poble, com a Ariany, Lloret de Vistalegre, Maria de la Salut i de Montuïri. També la **distància** de la peixateria fou un impediment per garantir el seu consum: "*Perquè no disposo de peixateria a prop i no voler transitar a altres llocs*", indica un home de Porreres. En altres casos, l'accessibilitat va estar condicionada per la **temporalitat de l'accés** com el cas de Petra, "*la botiga de compra de peix només obri un dia a la setmana*", indica un jubilat de seixanta-tres anys.

Un altre aspecte que ha afectat el consum del peix fresc durant el confinament va lligat a **les pràctiques socials i culturals habituals del seu consum**. Tal com indica el president d'Opmallorcamar el **consum de peix fresc** experimenta canvis significatius en els darrers anys, lligat a una **pèrdua de la cultura del peix** a l'interior de les famílies. Factors com la manca de temps o d'experiència per netejar-lo i cuinar-lo, ha fet que el consum de peix fresc s'associï als **restaurants** que, juntament amb els supermercats, són els grans compradors i venedors de peix fresc a l'illa. El **tancament de restaurants** durant el període de confinament ha incidit en la disminució de la distribució del peix i a la baixada del seu consum al Pla de Mallorca: "*Consumia peix fresc a restaurants i aquests estan tancats*", escriu una mestra de vint-i-quatre anys de Sencelles.

Impactes en les pràctiques alimentàries

Les **representacions de salut i malaltia** associades a la sedentarietat durant el confinament, aspectes sociohistòrics lligats a les conductes alimentàries, són

indicadors dels canvis en les pràctiques alimentàries en períodes de crisi. Destaca l'augment de productes més sans, com la fruita i la verdura: "*Penso que hem menjat sa, no hem engreixat, poca carn, hem fet el pa integral a casa i hem augmentat el consum de llegums*" escriu una dona de Porreres. Inversament, entre els aliments menys consumits per motius de salut figuren els sucres: "*He anul·lat totes les begudes carbonatades i la bolleria industrial*" diu una enquestada de Llubí. La **incertesa** del moment també ha modificat hàbits de compra: "*Llegums, pastes, farina, brou, etc,, perquè és més poc probable que es facin malbé*" respon una altra enquestada de Llubí.

Respecte a **innovacions socials** derivades de l'estat d'excepcionalitat, el 50% dels enquestats han conegut nous proveïdors i formes de distribució durant el confinament. *"Per exemple, a Sencelles veïns que venen formatges a mercats ara t'ho duen a casa, ous de Costitx ecològics, he descobert Agromart a Binissalem, i cistelles ecològiques de verdura, no sé el nom exacte"*, afirma una dona de trenta-dos anys. Les botigues, els nous supermercats com Agromart, bodegues a Binissalem, les cooperatives locals com Mè Ecològic, Camp mallorquí o Joves cooperatius són citats pels enquestats. Aquestes alternatives semblen acompanyar-se sovint per canals **d'informació i de compra online**, particularment per *Whatsapp*, com indiquen el 30% de les persones enquestades del Pla.

El peix: compra, consum i cuina marinera

Més de la meitat de la mostra de gent del Pla (14 persones) han consumit peix fresc durant el confinament, dels quals 9 diuen haver-ho fet de peix local. D'entre el **peix local** destaca la sípia i el calamar, seguit pel rap, gamba, pop, ratjada, molls, lluç, mussola i llobarro.

Les dades ens mostren que el consum de peix augmenta quan es tracta de **peix envasat, congelat o en conserva**. Aquest tipus de peix en la seva totalitat és importat, a falta d'una indústria processadora de peix a les Balears. El més destacable d'aquest consum és que el 63% dels enquestats declaren no conèixer l'origen del mateix. D'aquest fet podem extreure que els factors principals a l'hora de comprar un producte, local, fresc o de temporada i ecològic, no s'apliquen de la mateixa manera en el cas del peix.

Les **espècies de peix més consumides** citades a l'enquesta han estat el salmó, el bacallà i la dorada, peixos tots ells importats o de piscifactoria, a més del calamar. Aquestes tendències de consum del peix semblen estar associades a la recerca del peix en filet i sense espina, un consum semblant al de la carn seguint cànons de comoditat i rapidesa. El peix ha estat consumit per la majoria de la mostra només un cop a la setmana, i el 58% diuen haver-ne reduït el consum durant el confinament. Per tant, el consum de peix sembla tenir un impacte residual en el menú setmanal de la mostra de la gent del Pla.

Sorprèn que tant al Pla com a la resta de l'illa s'anomenen una **gran varietat d'espècies de peix**, tot i que no sempre es consumeixin. Les persones enquestades citen peixos com el gerret, la rata, el jonquillo, el moll, els raons, o el rap, però sobretot espècies com el cap roig i la llampuga. Una cosa semblant passa amb els plats familiars, la **cultura alimentaria marinera** sembla existir, de vegades més en l'imaginari familiar que en la pràctica. Entre els plats anomenats destaca el bullit de cap roig amb mongetes, l'escabetxo i l'arròs de peix, així com pop amb ceba o molls amb salsa de tomàtiga.

Agost 2020

Estrangers al Pla: una comarca oberta al món

Al cor de l'illa, a un territori envoltat per l'imaginari d'allò més profund de Mallorca, trobam multitud de persones vingudes d'altres indrets del món. Atretes per la bellesa dels seus camps, la tranquil·litat dels seus pobles, l'autenticitat de la seva gent i la seves tradicions o, senzillament buscant millors oportunitats de vida, conviuen en un gresol de cultures a molts pobles del Pla.

Grans o petits empresaris, emprenedores, artistes, treballadors, exiliades, jubilats o joves que passen la vida (o uns mesos a l'any) a algun dels 14 municipis que conformen la comarca.

En aquest número ens hem volgut apropar a les seves realitats, els motius que els van dur al Pla de Mallorca, que els aporta viure a algun dels seus municipis i també què aporten ells i elles a la regió.

Benvinguts i benvingudes!

Dossier

ESTRANGERS AL PLA

Com ha evolucionat la població estrangera al Pla de Mallorca?

Redacció El Pla.- A l'article publicat el passat 22 d'agost a l'Ara Balears, Sebastià Alzamora assenyalava que "des del carrer del Jamón, fins a les hostatgeries de Felanitx o Lluc, la petjada alemanya és d'una importància absoluta". Ben enmig d'aquestes coordenades de referència s'hi troba el Pla de Mallorca que, com veurem, no n'és una excepció.

Vint anys de presència estrangera al Pla

La població dels pobles del Pla ha anat evolucionant en els darrers vint anys seguint les dinàmiques que han afectat també la resta de l'illa. Segons les xifres oficials del padró (IBESTAT), l'any 1999 només el 4,9% de la població del Pla era d'origen estranger. S'hi observen certes diferències entre els pobles. Així, a Petra i Llubí no s'arribava al 3%; mentre que Sineu, Sant Joan, Porreres i Montuïri, no sobrepassaven el 4%. A l'altre extrem, Costitx (9,5%) i Santa Eugènia (8,3%) es trobaven per damunt de la mitjana de Mallorca, que en aquell temps era del 7% d'estrangers.

En només deu anys, la situació va canviar dràsticament. De 1999 a 2009, la població del Pla de Mallorca va passar de 28.832 a 36.989 habitants. També es va incrementar la proporció d'estrangers, passant del 4,9% al 17,8%. Encara que tots els pobles guanyen un mínim de deu punts percentuals, segueix havent-hi diferències. Petra i Llubí es mantenen en les darreres posicions, ara amb el 12,3% i el 15,7%, respectivament. Costitx, abans líder, es queda al voltant de la mitjana de la comarca, mentre que ocupen les primeres posicions Porreres (que passa del 3,71% al 22,84%, el poble amb un major increment de població estrangera), Lloret (21,6%) i Montuïri (20,76%). Això no obstant, totes aquestes poblacions s'hi troben per davall de la mitjana de Mallorca: 23,5%.

En els darrers deu anys es produeix un lleuger estancament tant pel que fa al creixement poblacional com a l'arribada de nous estrangers residents. En el període 1999-2009 la població del conjunt de Mallorca havia crescut a un ritme del 2,7% anual i la del Pla al 2,5%. En canvi, entre el 2009 i 2019, aquest ritme s'alenteix fins al 0,4% i el 0,6%, respectivament (els pobles del Pla guanyen 2.156 habitants en els darrers deu anys). La població estrangera es consolida però no varia massa en nombre ni en ubicació. Així, la mitjana per al conjunt del Pla se situa l'any 2019 en el 17,4% de població nascuda a l'estranger. Per pobles, el primer municipi és Porreres (22,5%), seguit de Lloret (21,4%) i Ariany (20,1%). Sencelles (15,2%), Santa Eugènia (13,3%) i Petra (12,8%), n'ocupen les darreres posicions. Seguint la dinàmica dels darrers anys, cap poble supera la mitjana illenca del 22,7%.

MITJANA MALLORCA	**22,7 %**
Porreres	22,5 %
Lloret de Vistalegre	21,4 %
Ariany	20,1 %
Costitx	19,3 %
Montuïri	19,1 %
Sineu	17,7 %
Maria de la Salut	17,7 %
PLA DE MALLORCA	**17,4 %**
Vilafranca de Bonany	16,9 %
Llubí	16,8 %
Algaida	15,5 %
Sant Joan	15,5 %
Sencelles	15,2 %
Santa Eugènia	13,3 %
Petra	12,8 %

Quina és la procedència dels estrangers del Pla?

Recordem que l'any 1999 el líder del rànquing de pobles amb població estrangera era Costitx. El 65% d'aquests eren alemanys, mentre que la resta es dividia en diverses nacionalitats, sense cap altra amb un pes específic. Aquesta importància es veia reflectida, en major o menor proporció, a la resta de municipis del Pla, a excepció de Maria i Vilafranca, on la població alemanya (i europea) era testimonial i en canvi ja hi havia un nombre important de marroquins i, en el cas de Vilafranca, també de cubans.

El 1999, les nacionalitats més representades eren, per ordre, alemanya, marroquina, britànica, argentina i francesa. El 2009 la situació canvia, entrant Romania a la quarta posició, i amb l'Equador i Colòmbia superant a França, que passa de la cinquena a la vuitena. Costitx, Sencelles i Santa Eugènia són, el 2009, els únics pobles on la presència d'empadronats extracomunitaris és escassa i la població estrangera és eminentment europea (alemanya, britànica i francesa). En els darrers anys, això sí, Sencelles i Santa Eugènia guanyaran en representació argentina.

País de naixement	Persones empadronades (2019)	%
Marroc	1.758	25,8
Alemanya	897	13,2
Argentina	563	8,3
Regne Unit	378	5,6
Romania	319	4,7
Equador	315	4,6
Colòmbia	274	4,0
França	202	3,0
Itàlia	171	2,5
Bulgaria	148	2,2
Uruguay	137	2,0
Cuba	124	1,8
Brasil	122	1,8
Rep. Dominicana	100	1,5
Bolívia	84	1,2
Venezuela	79	1,2
Xile	78	1,1
Països Baixos	69	1,0
Rússia	57	0,8
Polònia	51	0,7
Perú	46	0,7
Senegal	40	0,6
Xina	37	0,5
Paraguay	29	0,4
Índia	21	0,3
Filipines	15	0,2
No consta/No clasificable	694	10,2

Conclusions

Com a trets compartits, a la majoria de municipis, l'alemanya s'ha mantingut al llarg dels anys com la nacionalitat més representada, seguida de Marroc (essent la marroquina actualment la nacionalitat estrangera amb més representació al Pla). El 1999, l'alemanya era la primera nacionalitat a nou pobles, la marroquina a quatre i la britànica a un (Sencelles). El 2019 aquesta situació s'ha capgirat: l'alemanya és la població amb més empadronats a quatre municipis, mentre que la marroquina ho és a nou. Només s'escapa d'aquesta dinàmica Maria de la Salut, on la nacionalitat amb més empadronats és l'equatoriana. És destacable la presència romanesa a Algaida i Porreres, la italiana a Lloret i Sineu, la búlgara a Llubí, l'equatoriana a Montuïri (a més de l'esmentada a Maria) o la colombiana a Ariany.

Com hem vist, els alemanys tenen un protagonisme destacat, i així i tot, les dades del padró poden produir un biaix, sobretot pel que fa als darrers anys. Segons les dades oficials, a 2019 hi ha 6.808 estrangers empadronats als municipis del Pla. El 2009 hi havia 1.481 alemanys empadronats; el 2019, només 897. El catedràtic de Geografia Humana de la Universitat de les Illes Balears, Pere Salvà, explicava a l'Ara Balears que la gran majoria d'alemanys no se n'han anat i que només s'han desempadronat. L'advocat de DMS Consulting Alejandro del Campo, citat al mateix article, afirmava que ho han fet per estalviar-se impostos. Sense la possibilitat pel moment de comptar amb aquestes dades de població no empadronada, per a aquesta anàlisi ens hem basat en dades oficials.

Estrangers al Pla de Mallorca

La connexió amb la vida cultural del poble

Magdalena Aguiló Victory
Comissària i gestora cultural

Els estrangers lligats al món cultural que arribaven a Mallorca a començaments del segle passat anaven a la recerca del paradís mediterrani -tal com es veia l'illa de Mallorca als ulls dels visitants del Nord-. Mallorca i Eivissa eren les principals destinacions. A Mallorca, cercaven sobretot els pobles situats al llarg de la Serra de Tramuntana, prop del mar i amb vistes espectaculars.

L'escriptor català Josep Pla a les primeres dècades del segle XX recomanava als artistes arribats a l'illa, allunyar-se de la grandiositat de la costa nord si volien conservar la salut mental i l'equilibri. Considerava que l'espectacularitat del paisatge incentivava els estats d'esperit de follia o aconseguia una mena de franciscanisme de luxe. En canvi, aconsellava habitar el que molts creadors consideraven la part més vulgar de l'illa: el pla dels ametllers i garrovers, dels rostolls i dels guarets. Un paisatge que no tenia res d'especial però molt més harmònic amb la mesura humana, i que provocava un estat agradable de vitalitat i sensualitat alhora. Un segle més tard, sembla que molts dels estrangers que decideixen instal·lar-se a Mallorca, es decanten per la tranquil·litat i el paisatge del Pla, encuriosits per una Mallorca menys contaminada pel fenomen turístic. El seu perfil majoritari és d'un tipus de gent amant de la natura i respectuosa amb el medi ambient. Molts d'ells cerquen el sossec de la vida tranquil·la del camp però no arriben a establir relacions amb el teixit cultural i social del poble. En contrapartida, compten amb un bon grapat de residents estrangers que han fet de la necessitat d'integrar-se al lloc escollit per viure, un objectiu essencial.

Un exemple de fèrtil integració cultural i social d'estrangers que han aterrat al Pla de Mallorca seria la parella formada per l'escriptor Jean Schalekamp (Rotterdam 1926-Costitx 2015) i la pintora Muriel Ten Cate (Jakarta/Indonesia, 1933) amb els seus tres fills. El menor Fabian Schalekamp ja nascut a Mallorca i també artista com la seva mare. El matrimoni arribà a Mallorca cap a 1960 i sempre escollí habitar entorns allunyats de la cridòria urbana. Finalment, s'instal·laren a Ca na Sereta a Costitx, poble en el qual segueix vivint na Muriel i en Fabian amb la seva nova família. Jean i Muriel varen saber connectar amb l'ambient sociocultural de l'illa i conrear un bon grapat d'amics artistes i escriptors mallorquins sempre amb l'afany de fugir dels guettos d'estrangeria.

Jean Schalekamp i Muriel Ten Cate

Jean Schalekamp podria ser recordat per la seva tasca com a traductor de grans escriptors com M. Yourcenar, Ana Mª Matute, Javier Tomeo o A. Pérez-Reverte. També com articulista i autor de nombroses publicacions però m'interessa remarcar especialment una obra extraordinària que recull una investigació documental imprescindible, tant arxivística com de recerca oral. Jean va recórrer poble a poble, gravadora en mà, entrevistant als afectats de la desfeta de la nostra guerra civil. El llibre Mallorca 1936. D'una illa hom no pot fugir, es va publicar l'any 1981. És un llibre esfereïdor que presenta el passat recent deixant al descobert unes ferides encara profundes al cor dels entrevistats. D'aquests relats sorgí també l'any 2011 un documental produït per Perifèrica i dirigit per Cesc Mulet que traspua l'horror dels continguts del llibre.

Muriel Ten Cate és una excel·lent artista que ha treballat -i segueix treballant als seus 87 anys- les tècniques de pintura, aquarel·les i gravat. Des dels anys seixanta ha anat exposant a diverses galeries i a espais institucionals de Palma i part forana així com a Holanda. Per a molta gent, na Muriel és recordada per haver regentat l'emblemàtic Bar-restaurant "Sa Ximbomba" de Gènova en els anys vuitanta. El seu fill menor, Fabian Schalekamp (Palma, 1964) juntament amb la seva parella, l'artista colombiana Maria Isabel Uribe, viuen també al municipi de Costitx.

Fabian Schalekamp és un artista que ha desenvolupat la seva trajectòria utilitzant els llenguatges del vídeo, la fotografia i el dibuix per crear instal·lacions i escultures, sovint a partir de materials naturals com la fusta o la pedra. La seva parella, **Maria Isabel Uribe** (Neiva-Huila, Colòmbia) viu a Mallorca des de 1998, parla català i és ja una mallorquina d'adopció. L'obra d'Uribe traspua una fina ironia a partir de conceptes de

Fabian Schalekamp i Maria Isabel Uribe

l'àmbit domèstic descontextualitzats, utilitzant sobretot materials tèxtils i objectes quotidians. Els dos artistes han exposat en els principals espais galerístics i museístics de la nostra comunitat, a més de participar en diversos projectes d'art contemporani a l'estranger. Tant Muriel, com Fabian i Maria Isabel han exposat a diferents moments a l'Espai Sant Marc de Sineu impulsat pel també artista, Marcos Vidal. Durant la crisi sanitària, l'obra de la parella d'artistes, va ser exposada en el mostrador setmanal que Vidal anava exhibint per donar continuïtat a la tasca artística de l'espai durant l'etapa del confinament.

Marcos Vidal (Espai Sant Marc de Sineu) amb Muriel i Fabian.

Neske Beks a Montuïri. Foto de Mariana Borau.

A vegades, un llibre o una pel·lícula ens poden incitar a fer l'equipatge i anar a l'encontre d'un paisatge o una ciutat que ens ha captivat a través d'unes pàgines o d'unes imatges. Qualque cosa d'això va succeir a **Neske Beks**, una escriptora belga-holandesa amb arrels africanes i americanes que viu a Montuïri des dels inicis del 2019. Nascuda a Amberes (Bèlgica), havia viscut la major part de la seva vida a Holanda. Un bon dia va caure a les seves mans un llibre sobre les illes Balears que va actuar com un presagi determinant de quin havia de ser el seu destí. Primer va pensar anar a Eivissa però finalment es va decidir per Mallorca. L'escriptora començà a recórrer la nostra illa i va acabar enamorant-se del Pla: Santa Eugènia, Sineu, Sant Joan ... fins que va arribar a Montuïri. El poble, la gent, l'autenticitat de les festes de Sant Bartomeu, varen ser factors decisius a l'hora de voler convertir-se en una montuïrera d'adopció. Tenia clar que no volia viure a la ciutat ni formar part de guetos d'estrangers sinó participar en la mesura del possible en la vida cultural i social de Montuïri.

Taller de cant i expressió corporal dirigit per Neske Beks a Can Pieres

Va començar organitzant uns cursos de cant i expressió corporal amb la finalitat de fer sortir les emocions del cos, cursos que tengueren molt bona resposta però que malauradament, la pandèmia va aturar. En aquests moments està preparant nous projectes de tallers amb Gaizka Taro, fotògraf impulsor de l'espai cultural "cas Retratista" a Montuïri, projectes que esperam que la crisi sanitària no impedeixi desenvolupar.

Neske Beks amb els seus fills.
Foto d'estudi de Gaizka Taro

L'arbre familiar de Neske Beks és una barreja de nacionalitats i races, ella mateixa així com el seu fill biològic que va néixer a Holanda, són negres. Neske és una creadora polifacètica defensora de causes feministes i antiracistes, temes que resten palesos a la majoria dels seus projectes. L'atracció envers Mallorca es va incentivar en descobrir l'existència de les verges negres a l'illa -"les morenetes"- tema que ha investigat i hi està treballant en l'actualitat. També la música de Conxa Buika i la descoberta de l'obra de Mati Klarwein, varen ser factors determinants de la seva elecció mallorquina. Klarwein és un artista que va viure a Deià des de 1985 fins a la seva mort l'any 2002. Va crear un univers en el qual es barrejaven les influències afro amb la psicodèlia i les filosofies orientals. La lectura de la negritud que desprenia l'obra de Mati Klarwein encisà Neske i reforçà la seva decisió de restar a l'illa que havia acollit grans creadors com ell.

Neske Beks és una artista multidisciplinària: és actriu, directora de teatre, guionista, ha dirigit documentals -alguns d'ells han rebut guardons internacionals; escriu també literatura juvenil, amb un darrer llibre que apareixerà aquest mes de setembre. Les seves inquietuds reivindicatives la duen a investigar projectes sempre relacionats amb l'activisme antiracista així com a entrar en contacte amb associacions com la CNAAEM (Comunitat Negra, Africana i Afrodescendent de Mallorca) que li permet participar en activitats reivindicatives i solidàries amb la comunitat negra.

Christof Ötzbrugger i Antònia Mayol "Torrada".

Un dels punts neuràlgics de Montuïri és la **Taverna Can Pieres**, un espai situat al costat de l'ajuntament en el qual a més de beure i menjar bé, s'organitzen un bon aplec d'activitats culturals. L'ànima de Can Pieres és l'austríac **Christof Ötzbrugger** juntament amb la seva parella Antònia Mayol "Torrada", de Montuïri. L'austríac duia anys navegant per la Mediterrània recorrent els mars i la gent de Croàcia, Sicília, Còrsega, l'antiga Iugoslàvia, Itàlia i Grècia. Tothom li recomanava descobrir les illes Balears però ell mostrava algunes reticències. Finalment, l'any 2003 arribava a la península per recórrer el camí de Santiago i l'any següent, visitaria Mallorca, una illa que el va sorprendre i captivar. I molt més encara després d'haver conegut la seva actual parella -Antònia "Torrada"- que el va convidar a Montuïri i li va obrir les portes a la gent i al poble i a la coneixença d'una Mallorca més autèntica i tradicional.

D'ençà que arribà a Montuïri sempre havia pensat que al poble li mancava un espai acollidor amb bona música, un espai per la gent del poble que actuàs com a plataforma cultural de músics i artistes. L'ocasió es presentà anys més tard amb la decisió de reobrir el bar Can Pieres, espai que inauguraren el 4 d'abril de 2019. Des d'aleshores, Can Pieres ha acollit

tota mena d'activitats: tallers de cant i expressió corporal, club de lectura mensual amb l'assistència de l'autor de l'obra comentada, Jam Sessions setmanals, exposicions i a partir d'ara, cinema a la fresca. En aquests moments, Can Pieres acull una programació excepcional amb la mostra de les escultures de Ferran Aguiló en diàleg amb les pintures de Jaume Salvadiego a les sales del primer pis; a més d'una exposició de fotografia de Josep Tarragó i Magdalena Cerdà i una mostra de les aquarel·les d'**Yvonne Le Meur**, a la planta baixa. Yvonne Le Meur, francesa nascuda a la Bretanya, resideix a Mallorca des de fa dècades i fa uns cinc anys, decidí instal·lar-se a Montuïri. Yvonne alterna les tasques de traducció amb la seva afició a la pintura d'aquarel·les, obres que regularment exposa a Montuïri durant les festes de Sant Bartomeu.

Chistof Ötzbrugger viu la major part de l'any a Montuïri tot i que manté la seva empresa dedicada a la instal·lació d'energia solar a Innsbruck. Com a bon tirolès és una persona afable i oberta amb aquest punt d'hospitalitat típic de la seva regió que fa que et sentis a gust al seu voltant. La seva afició musical el va dur a formar part d'algunes bandes a Àustria i pel que fa a Can Pieres, ha aconseguit tirar endavant unes Jam Sessions setmanals amb molt bona resposta de públic. És una manera d'interactuar i connectar amb la gent a través de la música. L'activitat ha exercit de nexe d'unió d'un bon grapat de residents alemanys i austríacs que duien anys vivint a Montuïri sense cap mena de visibilitat i que ara han trobat un ambient que els resulta atractiu i proper. Esperam i desitjam que la crisi provocada per la pandèmia amb les limitacions que comporta, no liquidi un projecte tan interessant i necessari per a la vida del poble.

Coral de Porreres.

Montuïri i Porreres, com a molts altres municipis del Pla de Mallorca, compten amb les seves corals que participen en les celebracions dels pobles i realitzen gires de concerts a diferents indrets de Mallorca i de vegades, a l'exterior. A Porreres viuen tres residents estrangers que des de fa anys formen part no sols de la Coral de Porreres sinó també de l'Schola Gregoriana de Mallorca i dos d'ells també, canten a la Coral de Montuïri.

És el cas de les alemanyes **Elke Deichsel** i **Dagmar Fuss** i del francès, **Pierre Kienlen**. Consideren que participar-hi és una bona forma d'integració a la vida social del poble, a més del gaudi de participar en un bell projecte col·lectiu. A més, Elke Diechsel col·laborà també amb l'Ajuntament de Porreres en la tasca de senyalització del patrimoni del poble aportant les traduccions de la senyalística informativa. De la mateixa manera, trobam exemples de músics estrangers que s'integren a bandes de blues, jazz o rock ja formades com seria el cas de l'alemany **Klaus Wecker** que forma part del grup musical "Destroyers" de Montuïri. No parlam de Thomas Graves -que l'any 2004 va canviar el seu Deià natal per Montuïri- ni de les seves dues bandes -Pa amb Oli Band i Tomas con Gas (y Steve además) perquè consideram Thomas un mallorquí més ja que els seus pares s'instal·laren definitivament a Deià en els anys quaranta.

Fins aquí uns quants exemples d'estrangers residents a diversos municipis del Pla que han cercat establir connexions culturals i socials amb la vida dels pobles que els han acollit. Seria molt interessant poder traçar una cartografia de residents estrangers als municipis del Pla de Mallorca lligats al món cultural, incloent-hi tot tipus de creacions. Ben segur que tendríem sorpreses agradables i profitoses en benefici de la cultura del nostre entorn.

Estrangers? Què s'amaga darrere un nom?

Andreu Ramis Puig-gròs
Historiador, antropòleg i gestor cultural
Membre de Pla de Mallorca XXI

Quan ens enfrontam a l'ús d'una terminologia ambigua correm el risc de caure en el parany de les falses categories. Aquest principi s'accentua quan la categoria designa persones, grups de persones o col·lectius humans amb els quals hom entra en contacte amb una càrrega més o menys feixuga de prejudicis mentals o socials. Quelcom semblant a això és el que succeeix quan intentam definir quin és el mot escaient per diferenciar les persones que són d'aquí de les persones que són de fora, però amb les quals, ineludiblement, entram en contacte. Per començar, i abans d'assignar noms, hauríem d'establir quins són els criteris que fan possible definir quan una persona és d'aquí o és de fora (geogràfics, lingüístics, culturals, 'racials', socials, econòmics, etc.).

Foto: Maria del Carme Bauzà.

D'aquesta categorització en tenim exemples clàssics a l'arxivística folklòrica: els 'mallorquins' preturístics, de nissaga i arrels indiscutibles, de netedat prístina, de vuit o trenta-dos llinatges lliures de mestall, tenien molt clar, a l'hora d'assignar qualificatiu als nouvinguts de la part de ponent, que eren *forasters*, excepte els *catalans* i els *valencians*.

Més endavant, en un moviment migratori lligat al boom turístic, compareixerien els *murcians*, però això ja és una altra cosa. Tenim o teníem, per tant, una categoria per encabir els que procedeixen de fora. Mn. Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, en el diccionari dels diccionaris, entren en la definició i les distintes accepcions del mot: *Nadiu o propi d'un poble o país diferent d'aquell on es troba*; *Castellà de nació o de llenguatge.* Un significat relacionat amb l'ús de la llengua (*Parlar foraster* o *en foraster*= parlar en castellà.) i, finalment, *grosser d'enteniment o de comportament* que podria tenir una certa relació amb l'origen etimològic que els autors atribueixen al mot: probablement una variant de *forester,* derivat de *foresti* , per

tant, rústic, selvàtic, bàrbar, primitiu...

Ara anem, però, a definir la categoria d'*estranger*. Segons el mateix *Diccionari Català - Valencià- Balear*, l'adjectiu estranger-a, defineix el que és d'un altre país. L'etimologia, del francès *étranger* (derivat del llatí extranĕus, 'estrany'), potser ens aclareix una mica més el significat. El lligam amb el principi o la categoria d'estranyesa ens connecta amb el *que és desconegut; que per alguna cosa d'extraordinari o inexplicable excita la sorpresa, l'admiració, la curiositat.* Aquestes accepcions amaguen connotacions que suggereixen o evidencien la manca d'asèpsia dels mots i el pes d'una tradició que ens remet a èpoques passades. El moment on el contacte entre cultures assoleix una càrrega de sorpresa que ve seguida per curiositat (valoració de l'exotisme i el primitivisme) que normalment precedia una relació gairebé sempre asimètrica.

Els estrangers, per tant, són assimilables a una categoria a la qual hi encabim els procedents de fora, però que, vés a saber per quines cinc-centes, tampoc hi caben els forasters. És evident que la procedència, l'origen geogràfic, és un factor determinant; segurament també la llengua, atès que és molt poc probable que els estrangers que ens visiten parlin el català de Mallorca; és possible tanmateix que encara que usessin el castellà, tampoc no els qualificaríem de forasters. Aquest és el cas dels molt nombrosos 'estrangers' procedents d'Amèrica llatina que, tot i que parlen en castellà, no tenim el costum ni la tendència a nomenar-los estrangers. Els llatins són, més tost *immigrants* o despectivament 'panxitos'. La nominació, en aquest cas, respon més aviat a indicadors econòmics i socials, més que no geogràfics o, fins i tot, lingüístics. Són (els qualificam com a) *immigrants* perquè són 'pobres' i vénen a cercar feina –així de dur, però així de cert– i, adesiara, cauen dins el parany de l'economia submergida i la irregularitat administrativa. Un altre factor, per tant, és el de la finalitat de la seva vinguda: una cosa és una visita o estada (turística), voluntària, amb determinació prèvia de la durada i l'altra és la vinguda 'forçada' per la necessitat i de durada indefinida. Hi ha però, l'excepció de l'estranger resident, també d'estada indefinida, que potser també cerca ocupació laboral, però que no parla (gairebé mai) castellà ni català i que ens costa qualificar d'immigrant. Llavors, aquí hi juguen factors de procedència geogràfica, però sobretot d'estereotips o realitats lligades a l'estatus econòmic (els americans no llatins i els europeus poques vegades són qualificats d'immigrants encara que no tenguin on caure morts). És conegut l'exemple dels futbolistes llatins enriquits als quals deixam de percebre com immigrants.

Altre tant suma a la disjuntiva, la qualificació que assignam a estrangers procedents de països de l'orient llunyà –si no són japonesos– o els procedents de l'Àfrica. Tots els africans del Nord ens són tan propers que no és habitual qualificar-los d'estrangers. És molt més pràctic recórrer a la tradició històrica i folklòrica i nomenar-los 'moros'. Una categoria que a les rondalles abasta des del més humil esclau o missatge fins al rei moro i que, ara, en un llenguatge més políticament correcte hem substituït per immigrants o magrebins (el reis òbviament no!). No en parlem dels africans subsaharians que ara i abans eren, simplement, negres. Eufemísticament 'immigrants de color'.

Tot plegat, per tant, quan parlam d'estrangers, qualificam persones de diversa procedència geogràfica, econòmica, ètnica o religiosa. Mai, però, quan ens referim a una persona o col·lectiu concret, la percebem i, per tant, la nomenam de manera uniforme i molt menys homogènia. Qüestió només de paraules? Qüestió de categories? (si és que les categories existeixen...).

A les antropòlogues del Pla se'ls hi ha girat feina. ●

Experiències

“Si no coneixes el Pla, no coneixes l’ànima dels mallorquins”

Ralf Breede, ALEMANYA
Mestre cerveser resident a Maria de la Salut

Va arribar fa 24 anys a Mallorca, amb la invitació per treballar com a mestre cerveser diplomat a una cerveseria artesanal a S’Escorxador. També es va dedicar al turisme, treballant molts anys a l’aeroport. Fa uns quinze anys uns amics li van oferir comprar una casa a Maria de la Salut: “una de les millors decisions de la meva vida: quina tranquil·litat i quina bona gent té la comunitat marianda!”, diu. Fa uns anys un parell d’al·lots del poble van voler que els ensenyés a fer cervesa a casa, i van començar a produir per a l’autoconsum i per amics. La gent del poble va començar a anomenar aquesta cervesa “Ralf”, i així es va quedar. Fa poc més de 4 anys, juntament amb el seu soci Joan Vanrell, van decidir obrir una petita fàbrica amb sala de degustació.

En Ralf es sent molt integrat al poble, li agrada molt seure a la plaça i fer contacte social amb els mariandos i mariandes. “Si no coneixes el Pla de Mallorca, no coneixes l’ànima dels mallorquins: s’ha de conèixer la vida de les places, amb la gent”.

Tot i que a ell li ha anat molt bé el negoci i reconeix el suport rebut, sobretot per la Cambra de Comerç i l’Ajuntament de Maria de la Salut, opina que a Mallorca no s’impulsa prou la producció. “Seria molt bo que es facilités la producció a l’illa, sobretot en temps com aquest, que estam tan pendents del sector serveis”, afirma en Ralf, “quan apostes per la producció, els beneficis es reinverteixen”.

“Viure a Vilafranca ha suposat un descans mental”

Brigitt de Jesús, VENEÇUELA
Administradora de Recursos Humans resident a Vilafranca

Na Brigitt va arribar al 2017 a Mallorca, empesa per la difícil situació que es viu al seu país. Va demanar asil i va rebre el suport de la Creu Roja, que la va incloure al seu programa per a persones refugiades. Té una filla a Veneçuela i una altra a Argentina.

"Vaig arribar a Mallorca perquè algunes amistats m'ho van recomanar", explica, "i vaig acabar a Vilafranca perquè vaig poder accedir a un pis de lloguer de l'Ibavi". A la seva promoció de pisos conviuen, com una petita comunitat intercultural, persones de la República Txeca, Alemanya, Marroc, etc. "El poble m'ha donat molta tranquil·litat, ha suposat un descans mental després de la difícil situació que vaig deixar al meu país", reconeix. Es sent agraïda pel suport que li ha donat l'Ajuntament: "em mantenen informada d'ofertes de feina i ajudes com la Renda Mínima Vital i, quan vaig tenir una lesió a un peu, fins i tot em portaven el menjar a casa!".

Diu sentir-se molt integrada i gaudir molt de la vida al poble. Amb la seva veïnada solen anar a passejar a l'ermita de Bonany, li agrada molt l'entorn rural. "Jo sí que puc comptar ovelles si no puc dormir: però de veres! Les tenc devora la finestra", diu rient.

Gaudeix de la vida festiva del poble: "la Fira del Meló de Vilafranca és tot un espectacle! Mai havia tastat melons de tants sabors i colors diferents!", recorda.

“Al cap d'un mes de viure a Porreres, ja entenia perfectament el català”*

Richard Nightingale Goss, ESCÒCIA
Doctorat en Etnomusicologia i entusiasta de la cultura, resident a Porreres

Va néixer a Escòcia el 1939 i va arribar a Porreres fa vint anys buscant tranquil·litat després d'haver rebut l'alta mèdica després d'una llarga recuperació, d'una paràlisi que el va obligar a deixar la docència. El seu currículum és extensíssim en el món de l'ensenyament i la cultura. Doctorat en Etnomusicologia per la universitat escocesa d'Edinburg. Domina l'anglès, escocès, Gàidhlig, francès, rus, castellà i català a més del grec i el llatí.

Quan se li demana que perquè va triar Porreres per viure, ho explica així: “Jo ja coneixia Mallorca gràcies als cursos d'estiu de la UIB i en acabar la meva convalescència vaig decidir traslladar-me a Mallorca, ja que estava prop d'Escòcia i les tradicions de camp, que és on jo vivia, era el que no volia perdre per la qual cosa no buscava una gran ciutat per residir-hi. Per Internet vaig realitzar una llista de poblacions mallorquines de les que vaig eliminar totes les que tinguessin costa i turisme. Es van quedar només unes deu i la primera de totes era Porreres. Després va venir la compra de la casa per restaurar-la i així fins avui”. Parlant tants idiomes, no li va ser difícil afegir un més a la llista: “En un mes ja entenia i llegia perfectament el català, una altra cosa era xerrar-ho”.

Molt integrat i actiu a la vida cultural i associativa del municipi, Richard participa com a voluntari per Sant Roc, amb els geganters, la batucada, els castellers i, a més, li encanta el ball de bot.

**Amb extractes de l’entrevista publicada a Diario de Mallorca, el 03/09/2013*

“El Pla em recorda molt al meu poble, també una zona agrícola”

Álvaro Zavala, PERÚ
Treballa a un rent a car i resideix a Maria de la Salut

"Vaig arribar per qüestions del destí a Maria de la Salut, i ara se'm faria difícil viure a un altre poble", explica Álvaro, "a Lima vivia a una zona agrícola i el Pla em recorda molt al meu poble, això em va ajudar a adaptar-me amb facilitat".

Tot i que reconeix que al principi li va costar un poc integrar-se amb els mariandos i mariandes, la seva passió per la música el va ajudar a formar un cercle d'amistats. "Avui, 10 anys més tard, puc dir que sóc un més del poble, i no només algú que hi viu", explica. Tant és així que, el temps que té després de treballar a un rent a car, el dedica a un nou projecte de comunicació local: Ràdio Marianda, sorgida durant el confinament.

Sobre el que més i el que menys li agrada de la comarca, explica: "El Pla és la Mallorca profunda i m'agrada perquè manté les seves arrels culturals, a més, la seva part agrícola, l'arquitectura i el seu paisatge, veure les bales de palla sobre el rostoll a l'estiu o els ametllers florint a la primavera. Si hagués de triar una cosa que no m'agrada, podria quedar-me amb la difícil accessibilitat al transport públic".

Setembre 2020

Com funciona l'educació al Pla?

Aquest mes de setembre milers d'alumnes han tornat a les aules després de sis mesos, durant els que la seva educació ha tingut lloc a través d'una pantalla. Al Pla de Mallorca els alumnes d'infantil, primària i secundària, els més menuts a les escoletes infantils, també s'han retrobat amb els i les mestres.

Durant aquest temps, durant els quals s'ha reconegut més que mai la importància dels serveis sanitaris, també s'ha destacat la centralitat de l'educació.

Els municipis del Pla ja arrossegaven reptes en matèria d'educació abans que irrompés la Covid- 19: problemes amb el transport entre municipis i els centres d'educació secundària, dificultats per connectar amb les famílies en un entorn on encara perviu la ruralitat (i la bretxa digital) i instal·lacions de vegades obsoletes i amb dimensions insuficients.

Ara a aquests problemes endèmics se'ls suma la dificultat d'afrontar l'inici de curs més estrany que han viscut. La comunitat educativa, mestres, alumnes, mares i pares, ho estan fent amb compromís i responsabilitat.

Dossier
EDUCACIÓ AL PLA

Una visió global

Els centres educatius del Pla de Mallorca

El Pla de Mallorca compta amb un total de 28 centres educatius on s'imparteixen estudis des del primer cicle d'educació infantil fins a batxillerat, formació professional i formació per a adults. A aquestes centres, a més, hem de sumar les cinc escoles municipals de música d'Algaida, Montuïri, Petra, Porreres i Vilafranca. La majoria de pobles compten només amb un o dos centres (amb educació infantil i primària), a excepció de Sineu (amb l'únic institut amb programa de batxillerat), Porreres (amb institut amb ESO i FP, i amb l'únic centre concertat del Pla) i Vilafranca (on es troba la CEPA Mancomunitat des Pla amb FP i formació per a adults).

Com hem assenyalat, l'IES Sineu és l'únic de la comarca amb batxillerat. L'institut acull estudiants de nou pobles del Pla: Ariany, Costitx, Lloret, Llubí, Maria, Petra, Sant Joan, Sencelles i Sineu. El curs 2019-20, va comptar amb 945 alumnes matriculats: 738 cursant ESO i 140 batxillerat, 27 a FP bàsica i 40 a Cicle Formatiu de Grau Mitjà. L'altre institut del Pla, l'IES Porreres, acull els alumnes que cursen l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) de Porreres, Vilafranca i Montuïri. Aquest centre té un conveni pels estudis de batxillerat d'adscripció múltiple amb l'IES Felanitx, l'IES Manacor, l'IES Campos i l'IES Sineu.

El transport escolar, una necessitat evident

El Pla de Mallorca es caracteritza per una baixa densitat de població, al que hem de sumar una interconnectivitat en transport públic deficient i molt millorable. Aquestes dues variables es manifesten de forma conjunta al sistema educatiu, de manera especialment agreujada pel que fa als estudis de batxillerat i formació professional.

Ja a inicis del curs 2019/2020, 400 persones es manifestaven a l'Institut de Sineu per protestar per

la manca de transport. Els estudiants havien estat aprofitant les places vacants als busos de secundària, però el creixement dels matriculats varen fer que no quedessin seients suficients. La manca de connexió entre pobles amb transport públic motivava o bé fer transbordament a Palma, o bé desplaçar-se a l'institut en vehicle privat. El mes de febrer de 2020 s'aprovava al Parlament una proposició no de llei (PNL) instant el Govern a millorar el servei públic de transport per als alumnes de l'IES Sineu.

L'alumnat nouvingut: repte i oportunitat

Antoni Morante, actual director general de Planificació, Ordenació i Centres, presentava a unes jornades organitzades per Consell Escolar de Mallorca una diagnosi sobre l'estat i la planificació de l'educació a la illa. Entre el 1996 i el 2015, la població de les illes Balears es va incrementar en un 45%, motivat essencialment per la immigració estrangera. Aquests moviments migratoris es varen veure reflectits en l'alumnat estranger, que va passar a ser del 14%, superior a la mitjana estatal. Segons l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears, l'escola pública acull el 82% dels infants estrangers, el 17% estudia a la concertada i un 1% va a la privada. Això, per descomptat, es veu en la realitat dels centres del Pla de Mallorca, on només existeix un centre concertat (el CC Verge de Monti-sion de Porreres).

El doctor de Geografia Humana Luís Vidaña, autor de l'estudi Les alternatives dels plans d'innovació

Poble	Centre	Educació Infantil 1r cicle	Educació Infantil 2n cicle	Educació Primària	ESO	Batxillerat	FP
Algaida	El Flor de Murta	X					
	CEIP Pare Bartomeu Pou		X	X			
Ariany	CEIP Guillem Frontera Pascual		X	X			
Costitx	CEIP Nadal Campaner Arrom		X	X			
Lloret	El Lloret	X					
	CEIP Antònia Alzina		X	X			
Llubí	CEIP Duran Estrany		X	X			
Maria	CEIP Maria de la Salut		X	X			
Montuiri	El Sa Gallineta Rossa	X					
	CEIP Joan Mas i Verd		X	X			
Petra	CEI Poporiol	X					
	CEIP Juníper Serra		X	X			
Porreres	El Sa Sitra	X					
	CEIP Escola Nova		X	X			
	CC Verge de Monti-sion		X	X			
	IES Porreres				X		X
Sant Joan	CEIP Son Juny		X	X			
Santa Eugèn	El Escoleta municipal de Santa Eug	X					
	CEIP Mestre Guillemet		X	X			
Sencelles	El Sencelles	X					
	CEIP Can Bril		X	X			
Sineu	El Sa Rota	X					
	CEIP Rodamilans		X	X			
	IES Sineu				X	X	
Vilafranca	El Cucarells	X					
	CEIP Es Cremat		X	X			
	CEPA Mancomunitat des Pla						X

Font: GOIB

educativa a la integració de l'alumnat estranger, inclòs a l'Anuari de l'Educació, destaca algunes característiques de l'alumnat estranger. Així, Vidaña, en una entrevista publicada a l'Ara Balears, posa en valor el compromís dels centres públics en la integració d'aquest alumnat mitjançant metodologies participatives que fomentin el treball en comunitat. En aquest sentit, els programes d'innovació pedagògica, en els quals hi participen diversos centres de la comarca, són una bona eina per a afavorir la inclusió de l'alumnat i les seves famílies en la comunitat.

La llengua és una barrera important, sobretot per a aquells que ni tan sols coneixen el castellà. Això no obstant, des dels centres educatius de Palma assenyalen una particularitat: els infants estrangers que van dels pobles a viure a Ciutat coneixen molt més el català que el castellà.

L'oferta formativa de la Mancomunitat

Entre les accions que es duen a terme des de la Mancomunitat Pla de Mallorca s'hi troba l'educació d'adults. Des de la Mancomunitat s'organitzen cursos d'Educació de Persones Adultes amb l'objectiu d'adquirir, actualitzar o ampliar coneixements a nivell professional i personal. Tot i que la crisi de la Covid-19 ha deixat el programa en standby, l'oferta formativa inclou cursos com l'educació secundària, la preparació per a proves de català o tecnologies de la informació i la comunicació, per posar-ne alguns exemples.

Aquesta línia d'acció té la doble vessant d'actuar com a dinamitzadora social, facilitant els vincles i les relacions veïnals entre els assistents.

Experiències

“L'Ajuntament ens ha cedit instal·lacions per poder complir amb el Pla de Contingència: tenim un problema d'espai”

Maria Antònia Rigo
Directora de l'Escola Nova de Porreres

L'Escola Nova de Porreres és de les més grans del Pla de Mallorca, amb 422 alumnes i 36 professors i professores. Fins aquest curs tenien una sola línia, però ara s'han doblat i fins i tot triplicat.

És una escola amb una alta presència de famílies migrades, fins a arribar al 45% de l'alumnat, especialment d'origen magrebí. Na Maria Antònia afirma que això és un repte: "de vegades es fa difícil la comunicació per la cultura i l'idioma, però des de l'escola organitzam activitats sobre els països del món, tallers de cuina internacional, per afavorir la integració".

Aquest començament de curs ha estat molt intens. "No sabíem com col·locar-mos per complir amb el Pla de Contingència", explica la directora, "per sort, hem comptat amb el suport de l'Ajuntament". Per a poder garantir la distància de seguretat amb els alumnes el consistori ha cedit espais: la biblioteca municipal i l'escola de formació musical. Un altre repte ha estat haver de prescindir de l'equip de suport tal comhotenien plantejat: "amb el desdoblament de classes, tot el professorat a passat a ser tutor o tutora, només hem mantingut el professor d'anglès per impartir aquesta assignatura específicament".

“Tenim dos reptes: el transport escolar i la comunicació amb les famílies”

Rafel Crespí, director de l'Institut d'Ensenyament Superior de Sineu

Rafel Crespí està al capdavant d'aquesta institució eductiva, a la que s'eduquen més de 1000 alumnes, amb un cos docent d'uns 100 professors i professores. Quan se li demana sobre les principals mancances de l'escola en un curs "normal", ho té clar: "el transport escolar i el contacte amb les famílies". Respecte al primer repte, és important destacar la centralitat del problema, ja que l'institut dóna servei a 9 municipis (Sineu, Costitx, Sencelles, Lloret, Ariany, Maria, Llubí, Petra i Sant Joan).

Pel que fa a la relació amb les famílies, en Rafel afirma que durant el confinament van aconseguir millorar la comunicació, però que costa que responguin. "Moltes famílies vénen de l'àmbit rural i agrícola, de la pagesia, entre elles moltes famílies de persones migrades, que representen el 18%", explica, "no tenen els mitjans informàtics ni el costum de comunicar-se així". Per al director de l'institut, un altre repte és aconseguir una plantilla estable, per a poder marcar una línia pedagògica clara.

Com a tothom, la situació sanitària ha canviat els plans de l'inici de curs, però a l'IES Sineu s'han sabut adaptar a les circumstàncies. El director en destaca la implicació de tothom: "un 10 tota la comunitat educativa: tothom ha entès la nova situació, fins i tot el cos docent ha assumit que aquest curs les seves jornades laborals hauran de ser més flexibles per complir amb els protocols. Hi ha molt compromís perquè tot surti bé".

“El cicle de 0 a 3 anys és el més abandonat”

Miquela Maria Mestre
Coordinadora de l'Escola Infantil Sa Sitra, a Porreres

A l’escoleta municipal de Porreres enguany han començat 39 infants, a diferència d’altres anys, en que iniciaven el curs 60 o 70 menuts i menudes d’entre 0 i 3 anys. Ho han hagut de fer així per garantir, en la mesura del possible la distància de seguretat. També és cert que moltes famílies han optat per no dur als seus fills i filles a escoleta aquest curs, en un nivell educatiu que no és obligatori. “Alguns per por al contagi, altres perquè s’han quedat sense feina”, explica na Miquela, que coordina el centre. El centre és municipal però funciona a través d’una concessió a la Societat Cooperativa d’Ensenyament Es Canyís, que la gestiona des de 2010.

El perfil de les famílies és molt divers. “Tots els infants són de Porreres, qualcun de Montuïri. També hi ha molts estrangers, gent nouvinguda: romanesos, alemanys, anglesos, dominicans, etc.”. Tot i que hi ha molta població marroquina a Porreres, per cultura i manca de recursos, no acostumen a dur els infants tan petits a l’escoleta.

Fa uns anys han implementat la metodologia per ambients, amb activitats semidirigides. Els ambients són diferents espais d’aprenentatge, de relació i comunicació on a partir de diferents propostes els infants poden actuar, observar, experimentar, construir, inventar, imaginar, compartir, relacionar-se, emocionar-se...i interactuar amb els altres. Aquesta metodologia tan innovadora ha hagut de ser aparcada per la Covid. “Ara només pensam a sobreviure i que tot vagi bé”, explica na Miquela, “i, és clar, implicar més a les famílies, anar a una tota la comunitat educativa”. Tot i les grans dificultats generades per la crisi sanitària, la directora de Sa Sitra reconeix avantatges amb tenir menys infants: “ho tenim tot més controlat i les famílies estan més tranquil·les”. El més difícil? La mascareta: “els infants no et veuen l’expressió”, es lamenta na Miquela. Fins al moment han hagut de fer PCR a tres nins, que han donat negatiu.

Pensa que en la gestió de la crisi sanitària s’han oblidat de les particularitats de les escoletes. “El cicle 0 a 3 és el més abandonat, tot el sistema està pensat per escoles i IES. Tenim els mateixos deures però no els mateixos drets”, es queixa.

"La Covid-19 ens ha obligat a virtualitzar-mos: això és positiu"

Arnau Company
Estudiant de 2n de Batxillerat a l'IES Sineu i membre del Consell Escolar

Natural de Sant Joan, n'Arnau cursa el seu últim curs a l'institut de Sineu, a on a més és membre del consell escolar. Entre les coses que li agraden del seu institut: té un bon nivell educatiu i està ben situat. "M'agrada l'ambient que hi ha a l'institut, les relacions entre alumnes i mestres és bastant bona. Tenim un pati a l'aire lliure, bon lloc on socialitzar, per desconnectar. Tenim un pavelló just a devora l'institut i aules per totes les especialitats"., explica Destaca, a més, dues coses molt positives que creu que diferencien el seu institut de la resta dels centres del Pla: "enguany tenim transport escolar per a tots els alumnes que vénen d'altres municipis, i la neteja de les instal·lacions, molt bona".
Entre els aspectes que pensa que es podrien millorar, considera que el mètode d'ensenyament és "molt tradicional, a altres instituts adopten propostes més innovadores com classes basades en noves tecnologies, aules virtuals, fer feina amb portàtils, tauletes". Fins al curs passat, només un o dos professors utilitzaven pissarres digitals. Ara tot ha canviat, i s'han hagut d'adaptar tots. Dins tota la situació, el centre va fer tot el possible perquè poguéssim seguir l'educació des de ca nostra, fent un esforç per digitalitzar tot el sistema que teníem i transformar les classes, hem tengut molt suport per part dels mestres". Al principi d'aquest curs varen passar a tots els alumnes el Pla de Contingència. "Trob que està molt ben pensat: al consell escolar del juny de l'any passat ja es varen proposar mesures i es varen debatre les millors opcions entre alumnes, mares i pares i mestres. És un Pla de Contingència molt consensuat", reflexiona n'Arnau. En aquests moments, per a 2n d'ESO i 1r de Batxillerat tenen un escenari desemipresencialitat, mentre que per 1r d'ESO i 2n de Batxillerat tenen el 100% de les classes presencials. "Està funcionant bé fins al moment, es poden assolir els continguts i no hi ha problemes d'aprenentatge, a més de complir totes les recomanacions d'higiene: el que més costa és la distància social, perquè l'espai és limitat", valora.

"Hi ha molta implicació dels pares i mares amb l'escola"

Bernat Bauçà, president de l'Associació de Pares i Mares d'Alumnes de l'Escola Nova de Porreres

En Bernat té un nin de10anys que fa sisè a l'Escola Nova de Porreres. Està molt implicat amb la comunitat educativa des de l'AMIPA, que presideix. Hi ha molta implicació de les mares i pares amb l'escola, gairebé un 80% de les famílies estan associades a l'AMIPA. Ara totes les energies estan posades en donar suport per a gestionar la situació generada per la Covid-19, però a un curs "normal" funcionaven per comissions: embelliment per millorar l'aspecte de l'escola, festes, Rua, etc. A més, gestionen el menjador i les activitats extraescolars i organitzen conferències i excursions. "Participam com a AMIPA a les festes populars, a Sant Roc", afegeix en Bernat.

Respecte als problemes de l'escola, en destaca la limitació d'espai de les seves instal·lacions, que s'ha fet encara més evident amb les distàncies que ha imposat la pandèmia. "Si abans ja era petita, ara resulta diminuta", explica, "sort de l'Ajuntament que ha cedit espais, si no seria inviable. I de l'equip directiu que ha fet una feinada per adaptar-se!".

Pel que fa a l'AMIPA, també s'ha vist afectada per la nova situació generada per la Covid-19. "Han sorgit moltes despeses que no teníem previstes, pel que fa a les adaptacions de l'escola matinera, l'augment de monitors al menjador per ajudar a controlar els grups bombolla", ens diu.

La glosa

Dolor de mestra

Maribel Servera, glosadora

Estic amb l'ànima estreta
quan tristament em deman
a veure els nins què faran
cinc hores amb mascareta.

Podran infants de sis anys,
ara que aprenen a viure,
estrenar aula i companys
sense veure cap somriure?

I si qualque alumne plora
sols no m'hi podré acostar?
És mal de fer consolar
més d'un metre i mig enfora!

I si és un nin que consola
un amic seu en plorar,
li hauré de dir que a l'escola
no està permès abraçar?

Podran els infants aprendre
enmig de tanta fredor?
Sabré si em poden comprendre
sense veure'ls l'expressió?

Ah, però, tranquil·litat,
perquè faran grups estables
per trobar ben aviat
els contagis més probables.

Sense pensar que els nins fan
repàs, esports o teatre
i els grups estables seran
per cada infant més de quatre.

Desconec la solució
però no veig positiva
la deshumanització
de la tasca educativa.

Miram pels coneixements
i per la feina dels grans
però no ens importen gens
els sentiments dels infants.

Tranquils, podreu deixar-los
a escola, i que hi estiguin,
però a mi que no me diguin
que això sigui educar-los.

Octubre 2020

Premsa forana al Pla: la veu dels pobles

La premsa forana es caracteritza pel seu fort caràcter local, amb un abast arrelat habitualment al mateix poble de la publicació. Al Pla de Mallorca han florit, d'ençà que al 1905 es publicàs Sínium, la primera publicació de la comarca, multitud d'experiències de premsa local. Periòdics, butlletins o revistes que, amb més o menys periodicitat han donat compte dels fets, esdeveniments i notícies més rellevants del seu entorn més immediat.

Alguns van desaparèixer, altres encara perduren (i són font d'inspiració i informació per a publicacions nouvingudes com la nostra).

En un entorn totalment digital i amb la globalització de les xarxes socials, que conviden a consumir informació de qualsevol indret del món, no ho tenen fàcil. Tot i les adversitats, no es rendeixen: els mitjans locals es reivindiquen com a "l'única via que té la ciutadania per conèixer de primera mà allò que passa al seu voltant", com diuen a la sineuera Díngola.

Són, en definitiva, la veu dels pobles.

Dossier
PREMSA FORANA

La premsa forana al Pla de Mallorca: del segle XIX a l'actualitat

Redacció El Pla.- La premsa forana es pot definir com la modalitat mallorquina de la premsa local i que, com a grup de publicacions nombroses i diverses, esdevé un fenomen periodístic i cultural ben singular i característic de Mallorca.

A finals del segle XIX, la premsa mallorquina es trobava en un bon moment tant pel que fa al nombre de capçaleres com a la diversitat temàtica. El primer terç del segle XX seria testimoni del moment àlgid del desenvolupament periodístic, que culminà amb la Segona República i que s'aturaria en sec amb la guerra civil. Durant aquesta etapa sorgiren publicacions satíriques, humorístiques i costumistes com El Bombo (1884), La Juventut (1887) i Es Tonto (1894); així com revistes literàries com La Palma (1890) o La Tortuga (1899). També es consolidaven els grans diaris d'informació com La Almudaina (1887), La Última Hora (1893), La Tarde (1903) o Correo de Mallorca (1910).

"La premsa a Mallorca en el segle XX" de l'historiador Arnau Company (DocumentaBalear, 2015), és l'obra de referència per a conèixer aquest context històric en que es va iniciar el fenomen de la "premsa forana" i el seu desenvolupament fins a l'actualitat. El Felanigense, el 1883, marcaria l'inici de la tradició periodística a la Part Forana, a la qual s'afegirien de seguida diversos setmanaris d'Inca, Sóller, Manacor i Llucmajor. Hauríem d'esperar un parell d'anys, al 1905, per a la primera publicació del Pla de Mallorca: **Sinium**, de Sineu. També a Sineu es fundà el 1910 la revista satírica i anticlerical **Mestre Tomeu Ciri. Periódich sinavé de combat, picant, humorístic y altres herbes**.

Tal com recull Company al seu llibre, moltes de les revistes d'aquesta etapa tenien un marcat caràcter polític. La mateixa Sinium fou protagonista de forts debats amb la també sineuera **Sa Defensa**, d'ideals contraris, arribant a una situació tan tensa que les dues publicacions acordarien la mútua desaparició el 1911. Anys més tard, l'aparició el 1931 d'**El**

Republicano. Semanario bilingüe anti-caciquil convertiria Sineu en el centre del republicanisme del Pla, amb col·laboradors a molts de pobles de la comarca.

Altres pobles s'incorporaren a l'activitat periodística d'aquests anys: Algaida, amb publicacions com **La Razón**; Sant Joan, amb **La Pandilla** (promoguda per la dreta local); el **Porreras** (conservador) i **La Voz de Porreras** (progressista); o les revistes **Juventud** i **Alborada**, de Montuïri. Amb l'esclat de la Guerra Civil, però, en varen desaparèixer moltes. **Documenta. Notícias históricas y documentales referentes a la villa de San Juan** és un cas particular, ja que es va publicar del 1941 al 1947. La publicació santjoanera va ser "un refugi per algunes persones en aquells moments difícils" que va tenir com a objectiu recopilar i ordenar les dades històriques de Sant Joan. Malauradament, el règim franquista i la censura suposaria la pèrdua de la pluralitat informativa i ideològica, que no es recuperaria fins a la democràcia.

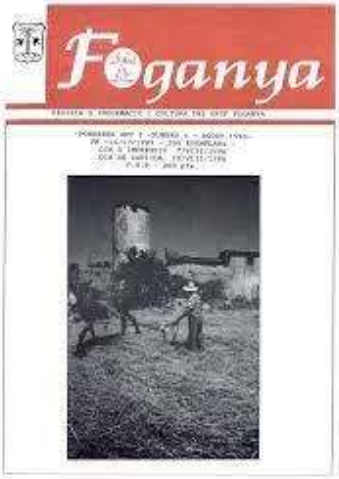

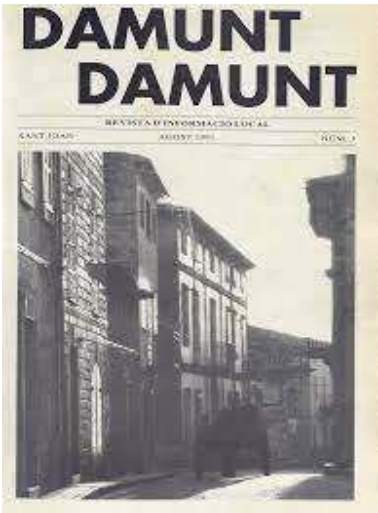

La montuirera **Bona Pau** (sorgida el 1951 i encara en actiu avui en dia) representa la tímida represa durant el franquisme. Als anys seixanta, el panorama de la premsa local es va començar a revitalitzar amb el sorgiment de noves publicacions, com per exemple **Ariany** (1969) o **Apostol y Civilizador** (1974, Petra). Amb l'arribada de la democràcia tornà la llibertat d'expressió i la pluralitat; a més, l'ús de la llengua catalana es va generalitzar.

La consolidació d'aquesta nova etapa quedaria escenificada amb la fundació de l'Associació de Premsa Forana el 1978, que precediria el "boom" de noves publicacions com, per citar-ne algunes, **Llum d'oli** i **Foganya** (1978 i 1989, Porreres), **Es Pi gros** (1978, Lloret), **Es Saig** (1980, Algaida), **Pu-Put**, **Castell-Llubí** i **Udol** (1980, 1986 i 1993, Llubí), **Fent Carrerany** (1986, Maria), **Sa Plaça** (1992, Sa Pobla, amb cobertura a altres pobles del Pla), **Damunt Damunt** i **Mel i Sucre** (1991 i 1980, Sant Joan), **Sa Sella** (1983, Sencelles) o **Es Molí Nou** (1986, Vilafranca).

Tal i com expressa Arnau Company, la premsa forana es caracteritza pel seu fort caràcter local, amb un abast arrelat habitualment al mateix poble de la publicació (amb algunes excepcions com **Cent per Cent** -amb distribució a Manacor, Sant Llorenç, Petra, Sant Joan i Vilafranca- o **Sa Plaça** -distribuït al Raiguer, Nord de Mallorca i als planers Lloret, Llubí, Maria i Sineu-). Cas especial fou el de **L'Observador del Pla** (2003), que posava el seu focus en el conjunt de pobles de la comarca.

En l'actualitat, les publicacions s'han hagut d'adaptar als nous canvis digitals, i algunes d'elles, a més de l'edició impresa, també en fan una de digital que mantenen actualitzada gairebé diàriament. A més dels esmentats Cent per Cent i Sa Plaça, encara podem llegir i gaudir de les pàgines d'Es Saig (Algaida), Fent Carrerany (Maria), Bona Pau (Montuïri), Llum d'oli i Porreres (Porreres), Sa Plaça (Sa Pobla, etc.), Mel i sucre (Sant Joan), Sa Sella (Sencelles) o Díngola (Sineu). I, per descomptat, aquest El Pla, des del qual intentam reflectir la visió global i l'actualitat del conjunt dels pobles que conformen el Pla de Mallorca.

L'entrevista

“Necessitam els mitjans locals per donar personalitat i reforçar el caràcter de comunitat”

JOAN BARCELÓ BAUÇÀ
Periodista

Joan Barceló va néixer a Porreres el 1954. És molt reconegut per la seva feina com a periodista. Va exercir d’home del temps i ha presentat els programes de televisió “Camina, caminaràs...” i “El Cercador”. A Ona Mallorca feia el programa “Piscolabis Trementina” i, a Ràdio Nacional d’Espanya, “Les Fronteres del Vent”. Escriu encara periòdicament a diaris com Última Hora o DBalears.

Es defineix com a viatger cultural. “Som un viatger. Dins el temps. Dins l'espai. En aquesta obra magnífica dels déus hi pos la meva visió personal”, diu al seu perfil de Twitter. Des de fa poc més de dos anys edita el periòdic local d’informació Porreres amb la major periodicitat de les publicacions del Pla, cada quinze dies. Xerram amb ell sobre la premsa local, la comunicació i l’ètica periodística.

Quan, com i perquè neix el vostre mitjà: Porreres, periòdic d’informació local?

A l’agost 2018 vàrem començar a treure el Porreres. M’ho vaig prendre com a repte personal, tenia ganes de fer un mitjà. Al municipi ja hi ha una publicació trimestral o bimensual, Llum d'Oli, a la qual també vaig contribuir per a la seva creació. Amb la meva professionalització em va obligar a anar deixant coses. Quan vaig decidir tornar pensava que feia falta un mitjà amb més periodicitat. Cada 15 dies hem trobat la fórmula idònia. Crec que hi havia la necessitat de donar informació actualitzada a nivell local, en format senzill. Sempre he cregut amb els mitjans de dimensió assequibles. Feim un periòdic de 4 o 6 pàgines, amb un disseny que recorda a altres èpoques, amb molt dinamisme, en un format senzill, però molt pràctic i útil.

Com funcionau?

El Porreres surt en format digital, per la immediatesa i estalvi de costos que ens

permet, però també fem una edició en paper. No ho escric tot sol, però som pocs. Tenim algunes col·laboracions, la gent envia continguts, temes, informacions, etc. També recollim informacions que surten publicades a altres mitjans de comunicació, que solen passar inadvertides però són molt importants a l’àmbit local. En un poble de 5500 habitants passen moltes coses en quinze dies.

octubre 2020
núm. 46

porreres
·PERIÒDIC LOCAL D'INFORMACIÓ·

"Vivim de vanitats. Serà llarga la nit"
(Pere Pons, escriptor i poeta)

Homenatge a les víctimes del feixisme a l'antic cementeri de Manacor

Arbre de la memòria als porrerencs executats a Manacor

editorial

Obren les escoles. La millor notícia en mesos

La pandèmia que ho ha capgirat tot també ha canviat les escoles. Per a molts infants, aquest inici de curs es presenta encara més especial. Ara hi ha torns per entrar. Arribar a les portes de l'escola, els al·lotets amb ganes d'entrar hi i somriures gegants dels mestres que els reben amb tota l'alegria del món. Des del passat dia 10 de setembre les escoles porrerenques de primària i l'Institut d'Ensenyament Secundari tornen a tenir alumnes. Fills i filles amb motxilles i mascaretes.

Les autoritats d'Educació insisteixen que el comportament del virus dins dels centres dependrà, en bona part, del que passi al carrer. Hi ha coses que es mantenen immutables i ni una pandèmia mundial pot esborrar: els nervis de cada any. Els nins i nines han començat un nou curs escolar, segurament el més esperat de la seva vida, perquè arriba després de sis mesos de no poder trepitjar les aules ni els patio, de no poder parlar i jugar amb els companys. Diàleg interior amb nosaltres mateixos per no deixar-nos vencer pel pessimisme.

Funcionam com una newsletter, enviant al correu electrònic dels subscriptors el pdf cada quinze dies. També compartim a xarxes socials i deixam penjats els números a Issu, una plataforma per a publicacions online. Calculam que arribam a més de 700 persones. Sabem que ens llegeixen porrerencs i porrerenques que estan a Brasil, Argentina, Estats Units, Itàlia, etc.

Quins temes tractau?

Una mica de tot, però ens interessen especialment la història, la cultura tradicional i popular i l'activitat esportiva porrerenca.

Quines han estat les vostres principals fites?

Feim una feina de formiga: a poc a poc hem anat cercant i creant l'espai que ens pugui definir. Hi havia hagut premsa quinzenal a Porreres durant la República, en paper, però després va perdre la periodicitat. Segurament eren publicacions amb una dimensió molt semblant a l'actual Porreres. Es tractava de tornar a reubicar aquesta premsa més freqüent que havia deixat d'existir, crear la necessitat d'una premsa de periodicitat més constant.

Amb quins reptes o obstacles vos trobau per dur a terme la vostra tasca?

Hauríem de tenir més suport. Necessitats econòmiques no en tenim, per sort, però si que aniria bé un poc més de recolzament. Per posar un exemple, ni l'Ajuntament ni la biblioteca del poble estan subscrits al Porreres. Crec que hi ha la creença per part de les institucions que el Porreres és la continuació a nivell informatiu del que havia estat la revista de Més, el partit pel qual jo era regidor. Quan vaig deixar el càrrec vaig creure molt en una publicació més oberta i plural, no un periòdic de partit. A nivell periodístic intentam ser molt plurals.

> "La tradició de publicacions locals a la comarca és ben evident"

Per què pensau que són importants els mitjans locals?

Crec que no s'ha de perdre de vista mai allò que és local, que no localista. Calen més publicacions a on es reflecteixi el dia a dia del Pla de Mallorca. Per donar personalitat i reforçar el caracter de comunitat i petita col·lectivitat, necessitam els mitjans locals. La majoria de pobles del Pla tenen publicacions pròpies, i si no la tenen, l'han tinguda. La tradició de publicacions locals a la comarca és ben evident. ●

Experiències

“Els mitjans locals representen un testimoni molt valuós de la realitat de cada moment històric"

Llum d'Oli, PORRERES

El desembre de 1978 neix la revista Llum d'Oli com a felicitació nadalenca de l'Agrupació Cultural als seus socis. La idea subjacent, però, era la d'informar de les activitats de l'entitat, i que fos una publicació breu però més elaborada i amb una periodicitat més constant que altres fulletons que s'havien fet anteriorment.

Neix gràcies a un grup de joves porrerencs interessats per la cultura i els valors progressistes que, en l'ambient de la transició cap a la democràcia, volien expressar-se i donar sortida a les seves inquietuds a través de l'Agrupació Cultural, necessitant un altaveu per a poder arribar a més gent. El nom, "Llum d'Oli", sorgeix d'aquesta necessitat del moment de donar "llum" a uns temps plens de foscor. Els seus responsables inicialment foren Rafel Ferrà Martorell i Maties Lladó Cerdà, ajudats per Joan Barceló Bauçà, Maria Barceló Crespí i Joan Melià Garí. Volien reprendre una tasca periodística i de plasmació de la realitat porrerenca en paper, que s'havia perdut des de feia dècades, en concret des de l'esclat de la Guerra Civil, quan el 1936 desapareixen les capçaleres "Porreras" i "La Voz de Porreras". A poc a poc ho anaren aconseguint, i aquella felicitació nadalenca arribà a ser una publicació periòdica amb molta més informació que no només les activitats de l’Agrupació.

A dia d'avui hi ha un consell de redacció que l'encapçalen na Catalina Maria Garí Blanch (Porreres, 1993) graduada en filologia catalana, i Sebastià Lliteres Lliteres (Porreres, 1993) graduat en història. Des de gener del 2017 coordinen la revista, que ara mateix ja duu 163 números editats des de 1978. És una revista trimestral, tot i que en altres èpoques de més bonança dels mitjans escrits es va arribar a la bimensualitat. Tot i això, hi ha hagut diverses èpoques en què la revista no ha gaudit de la regularitat desitjable. Això sí, des de finals dels anys 90 ha sortit amb puntualitat cada dos o tres mesos.

El funcionament és senzill: les portes són obertes a tothom qui vol participar, però la revista compta amb una trentena llarga de col·laboradors habituals, tot i que també moltes entitats del poble puntualment hi escriuen, així com altres persones. Els articles o col·laboracions poden venir tant de peticions dels coordinadors, com per voluntat pròpia. Es recullen cada tres mesos, es corregeixen lingüísticament i la maquetació va a càrrec de Gràfiques Llopis, on na Coloma sempre deixa la revista tal i com els coordinadors la